

FÜZE KALKANI PROJESİ VE TÜRKİYE

Yrd.Doç.Dr.Sait YILMAZ*

ABD'nin uzun zamandır gündemde tuttuğu İran ile ilgili tehdit algılaması ve buna ilişkin füze kalkanı projesi artık yeni bir mecraya girmektedir. Türk Dışişleri Bakanı'nın ifade ettiği gibi "füze kalkanı projesinin bir planlama işi" olduğunu söylemek ise Türkiye'nin hep yapageldiği kafasını kuma gömme refleksidir. İran ile ilgili takvim çalışmaktadır. Gerçekten İran'ın ABD'ye veya bir NATO ülkesine saldırma planı var mıdır? Hayır. Peki, bu neyin projesidir? ABD, İran'ı işgal ederken Avrupalı ortakları ve İsrail ile birlikte ona topraklarını kullandıracak müttefiklerini sözde koruma projesidir. Uzun süredir uluslararası güvenlik ortamındaki suskunluğu meydanın boş kaldığına yoran Türk hükümetinin İran ile son yıllarda yapmakta olduğu valsın artık sonu gelebilir. ABD projesinin NATO kisvesi altında Türkiye'de konuşlandırılması İran'dan öte Rusya, Çin ve diğer bölgeleri ile ilişkilerimizde önemli bir test olacağı aşikârdır. Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrası kıpırdayan Rusya ve Çin ilişkilerinin bir türlü sıçrama yapamamasının temel nedeni bu ülkelerin Türkiye'yi hala Batı eksenli yani onların taşeronu olarak gören algılamasıdır. Öte yandan bu proje Türkiye ve NATO ilişkilerinin geleceği için de bir turnusol kâğıdı olabilir. Son yıllarda İran, Hamas, Rusya ve Çin ile düşüp kalkan Ankara, bakalım Batı ile karşılıklı samimiyet(sizlik) imtihanını bu sefer nasıl atlatacak?

Gelinen Aşama

Son yıllarda Füze Kalkanı olarak da ifade edilen Uluslararası Füze Savunma Sistemi, esas itibariyle 1980'li yıllarda başlayan ve o dönemde Yıldız Savaşları adı ile bilinen bir ABD projesidir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle gündemden düşen bu proje, 2000'li yılların ortalarına doğru, ABD'nin tehditleri karşılama stratejisi çerçevesinde Füze Savunma Stratejisi olarak yeniden gündeme gelmiştir. Füze Savunma Sistemi konusu özellikle 11 Eylül öncesinde Transatlantik güvenlik çevrelerinde yoğun bir şekilde tartışılmıştı. O zaman en genel anlamda bu sistemi savunanlar, füze savunmasının tehditlere karşı bir tür "korkuluk" fonksiyonu görebileceğini, düşmanların hesaplarını etkilemesi için ille de her atılan füzeye karşı yüzde yüz etkili olmasının gerekmediğini, karşı tarafın zihninde atılan füzenin bertaraf edilebileceğine dair ciddi şüphelerin oluşmasının onu bu yoldan vazgeçirmeye yetebileceğini iddia ediyorlardı (1). ABD, Bush döneminde yeniden başlayan projeyi Obama, 2009 yılına gelindiğinde revize etme ihtiyacını duymuştur. Revize edilerek yenilenen stratejiye göre, İran tehdidinde karşı, Doğu Akdeniz'de, Ortadoğu'da ve Baltık Denizi'nde denizde ve karada, kısa ve orta menzilli bir füze savunma sistemi kurulması planlanmaktadır.

Brüksel'deki son NATO zirvesi toplantısının öncesinde Amerikan Savunma Bakanlığı'nın Avrupa ve NATO politikalarından sorumlu üst düzey yetkilisi Jim Townsend'in "ABD'nin İran'a karşı konuşlandırmak istediği füze kalkanı sisteminin Türkiye'de kurulması gerektiği ve Türkiye'yi dâhil ettikleri" açıklamasına kadar füze savunması konusundaki ABD istekleri Türkiye kamuoyundan gizlendi. Ardından NATO Genel Sekreteri Anders Fogh Rasmussen'in "Avrupa mobil füze kalkanı projesinin, bütün NATO üyelerini kapsamı gerektiğini belirterek "İran tehdidi açıktır, NATO olarak buna karşı füze kalkanı sistemini kurmalıyız" diye Türkiye'den destek istemesiyle mesele ancak gündeme geldi. Aslında Townsend'in "Türkiye ile de görüşüyoruz. Türkiye çok yardımcı bir rol oynadı. Türkiye ile çok iyi, derin görüşmelerimiz oldu. Şimdi Ankara füze savunma sistemini üstlenmeye bir karar verecek" cümlesi, her şeyi ortaya koymaktaydı. Nitekim

---

* Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi (BÜSAM) Müdürü, saityilmaz@beykent.edu.tr
1 Şanlı Bahadır Koç: Füze Savunması Üzerine 20 Soru Ve 5 Seçenek, 21.Yüzyıl Enstitüsü, (20 Ekim 2010). <http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=5780&kat=25>

peşinden Brüksel'deki NATO Bakanlar toplantısına giden Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun "Yapılacak olan füze savunma sisteminin plânlanmasıdır(!)" ifadesi ile Türkiye'nin İran'a karşı "kalkan" edilmesi projesi resmen açığa çıktı.

Davutoğlu ile Millî Savunma Bakanı Gönül'ün Brüksel'de ABD'li meslektaşları Hillary Clinton ve Robert Gates'le yaptıkları "dörtlü zirve" sonrası Gönül'ün "Şu anda müzâkere aşamasında karşılıklı görüşler ortaya konuyor. Çekinince değil ama karşılıklı görüşler ortaya atılıyor. Müzakere Lizbon Zirvesi'nde neticeye ulaşacak" ifâdesi, bu hususta alınan mesafeyi su yüzüne çıkardı. Türkiye, bu zirvede İran'ın adını kullanmama karşılığı projeye onay verme sinyali verse de Amerikalılar projenin tek argümanı bu olduğu için yanaşmadılar. ABD ve bölgedeki en ileri ortağı İsrail'in hegemonya ve çıkarlarını savunmak amacı güden ve özellikle İran'ı hedef alan "füze kalkanı projesi"nin bir "NATO projesi"ne çevrilerek "model ortak" Türkiye'de kurulması kararlaştırıldı. ABD Yönetimi'nin hazırladığı Füze Savunma Sistemi'nin Türkiye topraklarında konuşlanması, 19-20 Kasım'da Lizbon'da düzenlenecek NATO Zirvesi'nde "yeni stratejik konsept toplantısı"nda karara bağlanacaktır. Brüksel'deki bakanlar toplantısı buna bir hazırlıktı. Füze savunma isteminin yakın takipçisi Rusya ise başından beri kararlı bir tutum izlemiştir; sistemin İran'a karşı oluşturulması söz konusu olduğuna göre, Avrupa yerine Azerbaycan ve Güney Rusya'daki radar üslerinden istifade edilmesinin, önleyici sistemlerin de Güney Doğu Avrupa ve Türkiye'ye konuşulmasının daha doğru olacağını öne sürmüştür. Ayrıca Rusya, ABD'nin Avrupa konusunda ısrar etmesi halinde kendisinin de İskender Füzeleri'ni Kaliningrad'a yerleştireceğini bildirmiştir (2).

Şimdi Türkiye'de yapılması gereken kamuoyunu alıştırmak ve bunun için Lizbon zirvesine kadar "Türkiye'nin füze kalkanına sıcak bakmadığı, Ankara'nın İran'ın isminin kararda geçmesine itiraz ettiği" propagandası yapılacak. Ayrıca "Türkiye'nin füze kalkanının ABD değil NATO tarafından yönetilmesi gerektiği" medyada yer alacak ve "Türkiye'nin NATO içinde buna mecbur olduğu" gerekçesi bol bol işlenecektir. İran ve başka bir ülkenin hedef gösterilmemesi"yle icat edilen "kontrollü kriz" aşılanacaktır. Başbakan Erdoğan'ın Ankara'nın Kazan ilçesinde Füze Kalkanı Projesiyle ilgili soruya, "Bize yapılmış bir teklif yok. Bir talep olmadığı için de şu anda herhangi bir açıklama yapmayı gereksiz görüyorum. Lizbon zirvesinde böyle bir emr-i vakiyle karşı karşıya kalmamız mümkün değil" cevabını verdi. Davutoğlu ise; "Biz çevremizdeki hiçbir komşumuzdan bir tehdit algılaması içinde değiliz, NATO'ya dönük de bir tehdit algılaması veya tehdit oluşturduğu kanaati içinde değiliz. Ancak NATO'da bütün güvenlik unsurlarını göz önüne alarak geleceğe yönelik planlama yapmakla yükümlüdür. Biz de bu planlamaların içinde oluruz, olmaya devam edeceğiz." demekte yani bir açık kapı bırakmaktaydı.

Füze Kalkanı Projesi Nedir?

Kitle İmha Silahları (KİS) ile mücadelenin amacı rakipleri KİS kullanmaktan veya kullanma tehdidinden vazgeçirmek, caydırmak, eğer taarruz olursa etkilerini hafifletmek ve caydırıcılığı restore etmektir. Bu amaçla icra edilebilecek görevler; taarruzi operasyonlar, KİS'in elde edilmesinin önlenmesi, aktif savunma, pasif savunma ve KİS'in engellenmesini kapsamaktadır. Taarruz operasyonları düşmanı caydırmak veya yenmek için kinetik (konvansiyonel ve nükleer) veya kinetik olmayan seçenekleri içerir. Bu amaçla düşman kitle imha silahları, atma vasıtaları ve tesisleri tespit edilir, aksatılır ve imha edilir. Aktif savunma; füze savunması, hava savunması, özel operasyonlar ile KİS'e karşı savunmayı öngörmektedir. Füze kalkanı da aktif savunma amacı ile geliştirilmiş bir projedir. Nükleer aktör olma gayreti içindeki devletlerin başında Kuzey Kore ve İran gelmektedir. Uzun menzilli vuruş kabiliyetine sahip nükleer bir güç olan Rusya ve Çin ise yukarıdakilere göre ayrı bir kategori

---

2 Ali Külebi, "Türkiye'nin Savunma Gücü", TUSAM-Ulusal Güvenlik Stratejileri, Ekim 2009.

oluşturmaktadır. Çin ve Rusya'nın ABD ile bölgesel sorunların tetikleyebileceği bir nükleer çatışma olasılığı bulunmaktadır.

Uluslararası güvenliğin en önemli işbirliği alanlarından birini füze savunması teşkil etmektedir. 2003 yılında hayata geçen ABD-Almanya-İtalya Orta Hava Savunma Sistemi (MEDAS) programı bunlardan biridir. 2000'li yıllarda yapılan konsept çalışmaları ile füze savunma sistemi ile her füzeyi havada vurmak mümkün olmadığından konsept, 'füze kalkanı'na dönüştürülmüştür. 2008 yılı Budapeşte NATO Zirvesi esnasında imzalanan ABD füze savunma radarlarının Avrupa'da konuşlanması ile ilgili anlaşma ve ABD'nin Çek Cumhuriyeti ile aynı konuda imzaladığı konuşlandırma anlaşması ile Üçüncü Bataryanın Avrupa'ya yerleştirilmesi konusunda varılan anlaşma; Transatlantik ittifakın füze savunmasının temelini teşkil etmektedir. Söz konusu kalkanın varlık nedeni ise İran'ın 2.000 km. menzilli balistik füze testlerini yapmış olduğunu açıklaması idi. Bunu destekleyen diğer bir Batılı arguman ise Şubat 2008'de Ahmedinejat'ın İran'ın ilk uydusunun (Safir) uzaya gönderileceği açıklaması oldu. Asıl tehlike şuradadır; ABD'nin nükleer silahların yayılması riskine karşı geliştirilmeye çalışılan yeni balistik füzeler nükleer silahların rolünü de değiştirmeye niyetlenmektedir. Kısaca, ABD'nin taarruzi maksatlı nükleer silah kullanmasını öngören yeni doktrinini kullanılabilir hale gelmektedir.

Tehdidin karşılanmasındaki ana strateji, Soğuk Savaş döneminde de olduğu üzere, tehdidi ABD ana kıtasından uzakta önlemektir (3). Strateji 3 safhalı bir sistemi öngörmektedir. Birinci safhadaki sistemde; balistik füze ilk ateşlendiği zaman devreye girmekte, füze henüz yükselirken tespit edilmekte, hesaplamaları otomatik olarak yapılmakta, karşı füze ateşlenmekte ve imha edilmektedir. İkinci safhadaki sistemde; füze atmosfer dışında da olabilecek yörüngede iken tespit edilmekte ve aynı yöntemle imha edilmektedir. Üçüncü safhadaki sistemde ise; füze uçuş yörüngesinden düşüşe geçtiğinde yine aynı yöntem kullanılarak imha edilmektedir. Tehdidin doğudan geldiği esasına göre tesis edilecek olan bu sistemler bütününe, birinci safhası için karşı füze sisteminin tehdit ülkeye en yakın dost ülkede, ikinci safhası için Avrupa'da, üçüncü safhası için de sistemin Alaska ve Colorado'da konuşlandırılması ABD tarafından planlanmıştır (4). Esas itibarıyla İran ve Kuzey Kore'den kaynaklanan füze tehdidine karşı düşünülen ve Küresel Balistik Füze Savunma Sistemi adı ile anılan bu sistemde, İran'a yakın ülke olarak Türkiye'nin konumu, birinci safhaya uygun bir durumdadır.

Füze kalkanı sistemi beş ana unsurdan meydana gelmektedir; erken ikaz sistemleri (ilk ikazı yapacak), karada ve denizde konuşlu radarlar (atılan füzenin yer ve rotasını belirleyecek), uzaya dayalı kızıl ötesi sistemler (hedefi takip edecek), savaş alanı komuta-kontrol tesisleri (önleme kararını verecek), önleme araçları (hedefi vuracak füzeler). NATO'nun Aktif katmanlı Harekat Alanı Balis

tik Füze Savunma Programı (ALT-BMD) PAC-3, Yüksek İrtifa Hava Savunma Terminali (THAAD) ve Aegis balistik Füze Savunma Sistemlerini içermektedir. Aegis ve PAC-3'lerin ilk parçası Baltık Denizi'ne (Estonya ve Finlandiya ile anlaşarak) yerleştirilmeye başlandı. Yeni görev ise Doğu Akdeniz ve Karadeniz'i içine alan bölgede İsrail, Bulgaristan, Gürcistan, Romanya ve Türkiye'nin de bulunduğu ülkelere yerleştirilecek ya da destekleyecek unsurların belirlenmesidir. Kısaca öngörülen ilk planlamaya göre; su üstü araçlara monte edilmiş SM-3'ler (Standart Missile-3) ile karada konuşlu PAC-3'ler Türkiye'nin içinde ve etrafında mobil olarak cirit atacaktır.

Türkiye, NATO ve Füze Kalkanı Projesi

---

3 Armağan KULOĞLU: Füze Savunma Sistemi Projesi ve Türkiye, BÜSAM Bülteni Ekim 2010.

4 Serdar Erdurmaz: Silahsızlandırma Çalışmaları, TÜRKSAM, Eylül 2009.

Herhangi bir NATO üyesi ÷lkeye yönelik olarak füze saldırısı yapılması durumunda ilgili ÷lke buna kendi imkânlarıyla ya da bir başka müttefikin olanaklarından yararlanarak karşı koymak durumundadır. Sadece ABD, İngiltere ve Fransa füze saldırılarına karşı en fazla imkân ve yeteneğe sahip ÷lkeler konumundadır. NATO karasal koruma imkânına sahip olmasa da muharebe alanındaki birliklerini koruma yeteneğine sahiptir. Türkiye’de ise 6 yıl önce çalışmaları başlatılan hava savunma şemsiyesi projesinde sona yaklaşıldı. "4 adet Uzun Menzilli Bölge Hava ve Füze Savunma Sistemi Projesi" için 4 ÷lkeden teklif alındı. Savunma Sanayi Müsteşarlığı ilk değerlendirmelerden sonra, Ekim ayında hangi sistemin satın alacağına karar verilecektir. Projenin 2 milyar dolara mal olması bekleniyor. İhaleye ABD'nin Patriot, Rusya'nın S-400, Çin'in FD-2000 ve Fransa-İtalya ortaklığı olan Eurosam'ın Samp-T modeli katıldı. Sistemin en geç 2012 yılında aktif olarak hizmete girmesi hedefleniyor. İki Ankara ve İstanbul'a yerleştirilecek olan hava savunma sisteminden geriye kalan ikisinin ise tehdit düzeyindeki değişikliğe göre konuşlandırılacak.

Füze kalkanı projesine dönecek olursak; füzeler Polonya’ya, radar ve izleme sistemleri de Slovakya’ya yerleştirilecekti. Füze atıldığı zaman radar sistemi tespit edecek, hemen bir füze atılacak ve karşı taraftan atılan o füze havada karşılanacaktı. Patriot modeli buydu. İkinci safha, orta menzil olarak ifade edilmektedir. Bu safhanın bir parçası olan orta menzilli radar sisteminin Çek Cumhuriyeti’ne, önleyici silah sisteminin de Polonya ‘ya kurulması öngörülmüştür. Ancak Rusya bu sistemin kendisine karşı geliştirildiğini ve START görüşme kapsamına alınmasını istemiştir. ABD ise sistemin Rusya’ya karşı değil, İran’dan yapılacak, ABD ve müttefiklerini hedef alacak Kıtalararası Balistik Füze Taarruzu’na karşı olduğunu ifade etmiştir. Rusya’nın itirazı üzerine Obama planı değiştirdi. Yeni plana göre; karada konuşlanacak füzeler artık önce Karadeniz’de deniz platformlarına (SM-3 füze önleyici füzeler), daha sonra da doğu illerimize (Patriot PAC 3 sistemi konuşlandırılacağı) ifade edilmektedir. Bu sistem mevcut Amerikan sistemine entegre edilecek, ortak füze savunma sistemi 2018’den itibaren tam kapasiteyle operasyonel hale gelecektir. Sistemin bel kemiğini ise ilk aşamalarda mevcut SM-3 füzeleri, ilerleyen aşamalarda ise Japonya’nın da teknik destek verdiği SM-3 Block IIA adı verilen yeni nesil füzeler oluşturacaktır.

Türkiye’de konuşlanacak SM-3 füzelerinin savaş gemilerine yerleştirilmesi beklenmektedir. Tabi bu durumun Montreux Anlaşması’nı delip delmeyeceği, bunun Karadeniz’de başka bir Amerikan oyunu olup-olmadığı ayrı bir tartışma konusudur. Bu tip füze sistemlerinden atma vasıtaları ile birlikte Çek Cumhuriyeti ve Polonya’ya 10 adet, Türkiye’ye ise 60-100 adet gönderilmesi beklenmektedir. Su üstü ve karalardaki platformlara ilave olarak kargo uçaklarına sistemler yerleştirilmesi de düşünülmektedir. Bu sistem içinde Türkiye’de de, doğu ve kuzey doğu Anadolu topraklarına, kısa menzilli savunma kapsamında platformlar kurulması öngörülmektedir. Ayrıca Polonya’ya tehdit algılaması çerçevesinde Patriot füzeleri yerleştirilmesi de gündemdedir. Türkiye’nin çekinceleri dikkate alınarak sistemin ileri unsurlarının Romanya ve Bulgaristan’a kurulabileceğine ilişkin düşünceler de ortaya atılmıştır.

Türkiye füze kalkanı projesi kapsamında önemli bir karar aşaması arifesindedir. Türkiye bu seferde bir orta yol bulup, ABD’yi kızdırmadan bir orta yol aramaktadır. Ancak NATO’da kararlar oybirliği ile alındığı için hayır demesi mümkün değildir. Türkiye sadece savunma ve güvenliği için değil diğer iç ve dış dinamikleri için de bu kadar ABD’ye doğrudan bağımlı iken aksine bir karar beklenmemelidir. Artık ‘Bağımsız dış politika’ macerasında AKP için sona gelindi ve gerçekle yüzleşme zamanıdır. 19 Kasım’a kadar sıkıntılı günler yaşanacağı açıktır. Eğer Ankara füze kalkanına ‘evet’ derse, bu Amerikan yönetiminin özellikle seçim sonrası şoku atlatmak isteyen Obama’nın elini güçlendirecektir. Amerika cephesinde ise Türkiye’ye karşı ciddi bir propaganda savaşı sürmektedir. Özellikle neo-con’lar ve Yahudi lobisi, gerek ‘komşularla sıfır sorun politikası’, gerek ‘Mavi Marmara’

sonrasında İsrail ile kopma noktasına gelen ilişkileri öne sürerek, Türkiye'nin artık karşı cephede yer aldığı görüşünü işlemektedir. Türkiye ise şimdilik bu karardan kurtulmak için topu NATO'ya atıyor. Bu bir NATO kararı olsun, İran ve Suriye'nin adı geçmesin istiyor. Milli savunma Bakanı Vecdi Gönül'ün son açıklamasına göre Türkiye bu projeden radar görevi olarak sıyrılacaktır. Sorulması gereken şudur; İran, Türkiye'deki radarlar yüzünden çaresiz kalmışken Türkiye gözüne ne kadar masum gözükecek ve tehdit algılaması dışında olacaktır?

Sonuç Yerine

Türkiye ile ABD arasında sözde bir müttefiklik ve dostluk ilişkisi vardır. Ancak bu ilişki genellikle ABD çıkarlarının gözetildiği, Türkiye'nin ise PKK'ya karşı destek, Ermeni soykırım yasasının bu sene de çıkmaması gibi sanal dostluklar ile yürüye gelmiştir. Örneğin Türkiye'ye F-16 satan ABD, uçağın elektronik harp ve gece görüş sistemlerini vermez. Yıllardır Türkiye ABD'den hava savunma sistemi almaya çalışmaktadır ama ancak bugün ABD projesi olduğunda Türkiye'nin hava savunma ihtiyacı hatırlanmıştır. NATO'da da durum farklı değildir; Körfez Savaşı esnasında sözde müttefiklerimiz Patriot'ların Türkiye'ye gelmemesi için elinden geleni yaptılar. Bu devletlerin pek çoğu halen bölücü terör örgütünün açık ve örtülü destekçisidir. Sorulacak soru şu? Füze Kalkanı projesi Türkiye'nin çıkarına mıdır yani bize ne sağlayacaktır? Füze kalkanı projesi tıpkı ABD'nin NATO'ya sağladığı nükleer savunma gibi kendi tehdit algılamasına göre geliştirdiği, davulun kendisinde tokmağın biz olacağı bir projedir. Kısaca ABD kendini uzaktan savunacak biz de ona savaş alanı olacağız.

Bugün Ankara'nın önünde gerçekten bağımsız bir politika izlemek için gerçekçi bir fırsat bulunmaktadır. Eğer 'hayır' dersek o zaman küresel dengeler içinde imajımız değişir. Türkiye, gerçekten bağımsız politikalar izleyebilen, kendi çıkarlarını sonuna kadar koruyan güçlü bir devlet olarak kendisini bölgesel güç olmanın ötesine götürecek rüzgârları yakalayabilir. NATO ve AB içindeki değerimiz ancak o zaman anlaşılır. Rusya ve Çin ile daha ilişkilerimiz şüphelerden arınır ve içerik kazanır. Ama yok illa 'evet' demek zorunda kalacak isek o zaman hiç olmazsa şu iki hususta azami fayda sağlamalıyız; (1) Kurulacak sistemlerin milli sistemlere entegre edilmesi ve komuta-kontrolünde söz sahibi alınması. (2) Kendi milli sistemlerimizi uygun şartlarda kurmak için satış garantisi. Unutmayalım ki, ABD bu kalkanı boşuna kurmuyor ve kullanılması için gerek olduğunda canı yanan İran karşısında Türkiye hedef haline gelecektir. Böyle bir durumda İran ortaklıkta olmayan Amerikan hedeflerini değil ona yataklık eden en yakınındaki Türkiye'nin önemli şehirlerini vuracaktır.